

СПОРТ

Палгайче дакъа
лоацаш я, Къилбаседа
Хирийче длахьоча
спортивни яхъашка

16

КХЕРАМЗЛЕ

«Саг бахъане-2024»
яхача яхъашка, дакъа
лоацаш ба вай МЧС
болхло

11

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№10 (12637)
Тушол
бутт,
21 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майгсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

НАБХА ХЪАШТАШ

Вай мехка, 2024-ча
шера, 11 никъ тоабе
лерхI

6

ДААРИЙ ЦАЙ

Къилбаседа Кавказерча
къамашта юкъера
даарий цай длахьоргда
вай мехка

7

ДЕНАЛ

Палгайчен
росгвардейцаша
кхетаче длайихъар
Наьсарен дешархошца

8

КЕРДА НОАХАЛ

«Тхо - унахцена
ноахал» яха болам
длабихъар вайцига

9

КХОАНЕ ЛЕРХИАШ

Заман хоржам

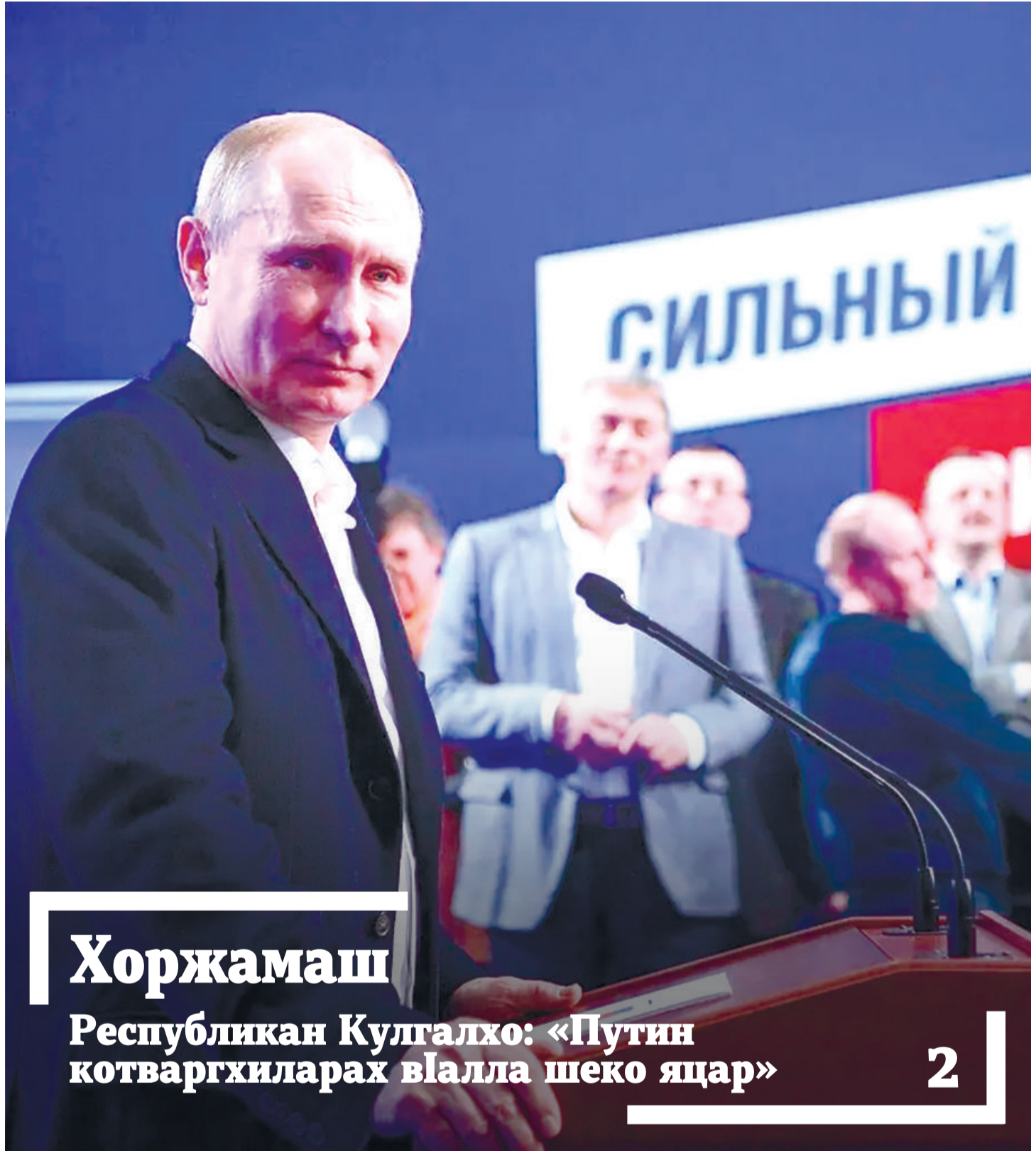
10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Хоржамаш

Республикан Кулгалхо: «Путин
котваргхиларах вIалла шеко яцар»

2

ДегIаахар

Хоржамаш деча
хьалхарча дийнахъа,
хъайийллар
берий беш

3

Ахархой
йивар дIаде
болабеннаб

Коазой Мадина

Кхашкара балхаш дIадоладарах дийцар, РФ юртбоахама министра Патрушев Дмитрие кулгал деш, шоайла дIа-юха гуш йолча кепара (ВКС) дIайихьача кхетаче. Цунна юкье дакъа лоацаш хилар, министр Гьегенанькъан Мухьмад керте а волаш, юртбоахама Министерствон аппарата болхлои, яхаш, дийцар республикан юртбоахама зарбан болх лелабераша.

2024 шера ялат дIадера хьакьоастадаьд 71,8 эзар гектар лаьтта. Цига 42,6 эзар гектара тIа дIаде лаьрхIад ка бола ялаташ.

Республикан юртбоахама Министерствон хоамах, лаьтта кийчдаь а баьнна, ахархой дIаболабеннаб йивар дIаде.

«Карарча хана мукх дIабийнаб 1,8 эзар гектара тIа, кен - 2,1 эзар гектара тIа. Кхашкара балхаш лаьрхIа хиннача хана дIахьош да», - аьлар ГIалгIайчен юртбоахама Министерстве.

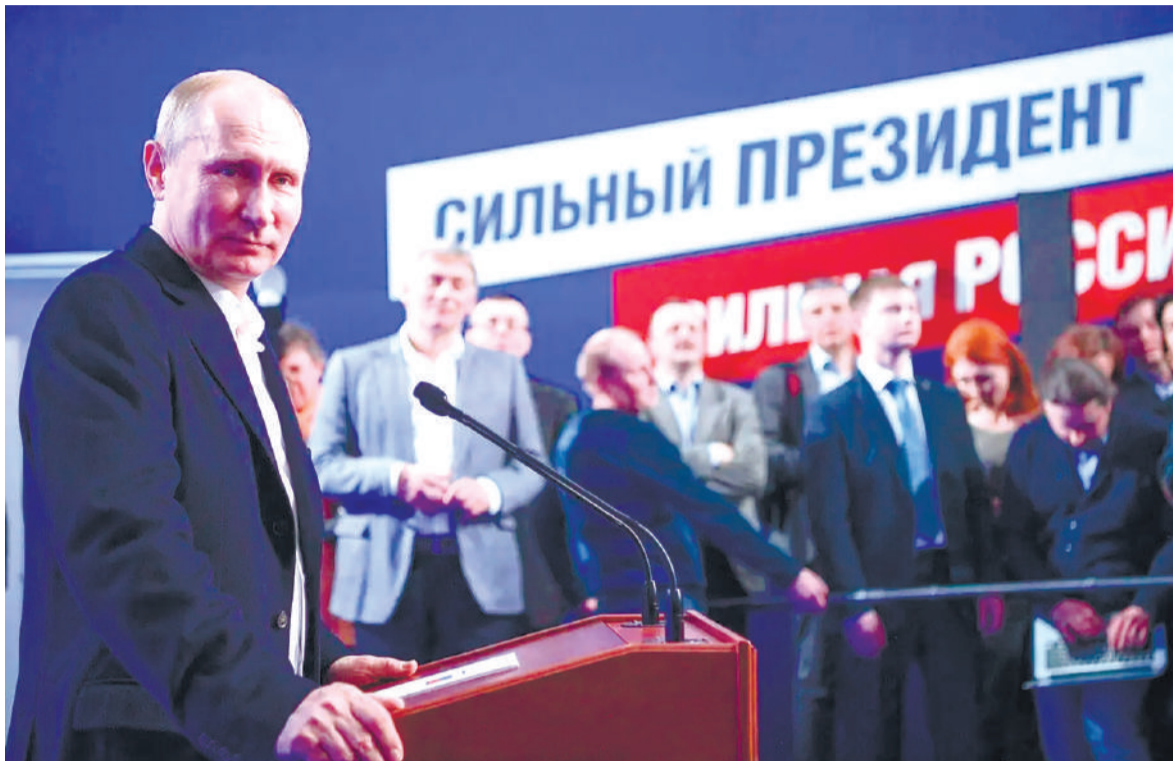
Республикан Кулгалхо: «Путин котваргхиларах вIалла шеко яцар»

Султигананькъан Йоакъап

Путин Владимир хоржамашка котваргхилар вIалла шеко юкье йоацаш дар, аьнна, белгалдир вай Мехкадас. Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша. Республикерча избиркома белгалдечох, протоколий хьал техкачул тIехьагIа, 89,61%-га кхоачаш да Путина тIехьа кхадж тасар. Цо хьагойт, котало цунгахьа хиларца вIалла шеко йоацилга.

«Цу дикача гIулакхаца вай дерригаш даькъаладувца ловсона», - белгалдир Мехкадас, Россена лоархIаде долча хоржамех дувцаш.

Мехка кулгалхочо теркалдир, Путин Владимир берригача мехка лоархIаде дола докхий гIулакхаш, декхарах хила боагIаца боараме кхоачашдеш, массахана ший низ хьагойташ хьавенилга. Цудухьа тахан берригаш тешаш ба, Федеральни Гуллама хьалхашка президента отадаьрашца вай мохк полити-

чески, экономически дикка чIоагIлургхиларах.

Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас белгалдир, тахан Россеца моастагIал лаца гIерташ, санкцеш тIаййеш болчарна духьальготташ, мехка хьал хIараденна тоадергдараш юкьек-

хувлаш, хьинаре къахьегаш; Путина, низ бола паччахьалкхе яь, Росси дIаоттаяьлга.

«Россе къамашта юкьера бувзам, барт чIоагIбаьб Путин Владимира. Цо хьагойт из, ше кулгалду паччахьалкхе тоаеш, цун низ чIоагIбеш

хьавоагIилга», - белгалдир вай Мехкадас Росси иразе, маьрша латта даькъала ювцаш.

Доккха баркал аьлар республикан кулгалхочо хоржамашка даькъа лаьцача мехкахошта, из мел лоархIаде гIулакх да теркалдаьрашта.

КТО дIахьош,
дохадаьча
цIенга хьежар
премьер-
министр

Султигананькъан Йоакъап

КТО дIахьош дохадаьча цIенга хьажа ваха хилар, паччахьалкхен кулгал деш вола Слостенин Владимир. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка каьмино.

«Дохадаь цIа тоадеш, болх ба цига карарча хана дIахьош. Мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас тIадиладар Слостенин Владимира; дIахьош латтача балхага хьажа, аьнна. Шахьара администрацеца, иштта кхьболча болхлошца цIенга хьежа, цига къахьегаш хиннарашта доккха баркал аьлар премьер-министра», - йоах тхогарча хоам.

«Наьха маьрша вахар ло-радар, кхерамзлен хьалIа терко лоаттаяр, тха кертера декхар да! Цу гIулакха тIахьожам лоаттабу болх оаха дIахо дIахьоргба», - белгалдир Слостенин Владимира. Дохадаьча цIен пенаш хьоахаш, наIараш, кораш дIаувттадеш, ток, газ дIачухьош боахк къахьегамхой, ма хулла сихагIа нах шоай фусамашка дIачубахийта гIерташ.

ГIалгIайчен Кулгалхочо баркал аьлар хоржамхошта, кхадж дика тассарах

Алов Муса

ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас мехка бахархошта баркал аьлар, Россе президент хоржаш дика кхадж тассарах, цо белгалдир республикан бахархоша дикача вахара тIехьа цу деношка хор-

жам баь хилар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Шух хIаранена баркал ала ловсона, иштта аз баркал оал укх деношка хоржамий даькъ тIа къахьегаш хиннарашта.

Мехка кертера политически моттиг - Российски Федерацие хоржамаш - ГIалгIайче дика дIайихьар, хьинаре, кхоачамбоацараш юкье доацаш», - яздаьд ший телеграм-канале Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас.

ГIалгIайче Президента хоржамаш дикача боараме

дIадихьар, нах дукха а бар. Республикан кулгалхоша, министрий кабинета, хоржамий комиссе, доал деча доакьош тIарча кулгалхоша, хIармо, волонтераша дика новкъостал дир цу исторически лоархIам болча хоржамий денош дIахьош.

Мехкадас даькъалабийцар Галгайчен бахархой, Россеца барт баьча Денца

Султиганькъан Йоакъан

Галгайчен кулгалхочо Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас дег чура даькъалабийцар бахархой, Россеца барт баьча Денца, яхаш, хоам бир «Сердало» газетага республикан кулгалхочун зарбан болх леабараша.

«Тахан вай дезду, Россе пачаьхалкхенах вай дьакхийтта 254 шу дизар. Вай доаккхал ду, ши бляь ах бляь шу совгъа йолча хана, йоккхача Россе цьха даькъа хинна вай хьадоагъаш хиларах, дика кхетаду, вай даьша мел нийса никъ хержа хиннаб, 1770 шера шоай вахар Россеца дувзадаь, - аьлар цо ше кхайкараьл деш.

Макшарина Махьмуд-Иаьлас белгалдир, цу атта йоацача ханашка Галгайче Россеца цьхана йолаш пачаьхалкхен хьалхашка нийслуш хиннача халонашта духьаллаьтга хилар.

Вай доаккхал ду, дукхача кьамех латгача йоккхача Россе пачаьхалкхенах дьакхийтгачул тьехьагъа, барт болаш, культуран мах бараш лорадеш, дика гулакхаш воашкара дьагойташ, вай кьам хьадоагъаш хиларах.

Тахан, Россе бокьо йола цьха моттиг хиларах тарра, вай юкьехьу еррига пачаьхалкхе дегъаяра доккхача даькъа. Мохк, экономически хьал тоадеш, вахара политика кхоачашьеш, дегъабоагъаш ба. Дукха даьд дарбанчешка, дешара моттигашка, физически культуран, культурни дегъаахара даькъ тьа, дика хьалаш хургдолаш.

Республикан хьалхашка латт лоархъаме декхараш, цунца цьхана йоккхий таронаш а я хьаеллаш. Массайолча кхьча республикашка санна, уж дувзаденна да кьаман проекташ кхоачашьарца, из деш да наьха вахара хьалаш тоадара», - аьлар Галгайч Республи-

кан Кулгалхочо.

Махьмуд-Иаьлас белгалдир, наьха барт, цьхоагъо хиларах, таро хул хьалхашка латта декхараш лертгъа кхоачашде.

«Со тешаш ва; вай кьаман хьаькъалца, барт, цьхоагъо хиларца; вай дьахо а Галгайче дегъаьоалаяра доккха даькъа

юкьехьоргда; вай мохк дегъабоагъаш, тоалуш хургба, беррига Россен нах тьаозаш а хургба», - аьлар цо, ше ловца боаккхаш .

Махьмуд-Иаьлас дег чура ший мехкахошта дьайхача дешашца кхайкадир ираз, машар, таро.

Запорожцаша баркал оал Галгайченна, Россе президента хоржамаш дьахьош, шоашта новкъостал дарах

Газдананькъан Ахьмад

Запорожски областа Токмакски кхален бахархой, Галгайченна баркал оалаш ба, Россе президент хоржаш дьахьош долча деношка, кхадж тассара болх иштта дика вьаьагъолларах. Галгайченно ше новкъостал лоаттадеш долча даькъ тьа, Запорожье бахача, йоккхача Россе цьха дезал болча наьха кхадж тассайиш хургьолош дола хьалаш тьалашдаьдар. Цар таро хилар, укх лоархъамеча деношка, шоашта баьхьа хетача президента тьехьа кхадж тасса.

«Иззал халонаш лайнача наха тахан кьайлаьхоц, шоашта бохам бувлар. Цар доаккхал ду, боккхача мехка Россе цьха даькъа хинна шоаш тахан дьаьйтта», - йоах Галгайчен кулгалхочо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас.

Царна гьо дар шийна хьатгайцар Галгайченно, дьадахаца шера аьхки. Кьаьстта цу хана кулг яздыр царца бувзам лелабара. Баькъда хьалхагъа а, Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас тьадилларах, укказа ена хиннаьр Галгайчера тоаба, цо лаьрхъар Токмакски кхален бахархошта хоадам боллаш новкъостал лоаттаде. Цу хана денз, Галгайченно цигарча бахархошта новкъостал лоаттаду.

Галгайчен 100 шу дизар дездеш, Маьтлоам тьа бала лерхъ бахархоша

Газдананькъан Ахьмад

Галгай пачаьхалкхен 100 шу дизара хетадаь, Маьтлоам тьа бала лерхъ вай мехкахоша. Кагирхой политикахи туризмахи йола министерство я цу гулакха керте латтар.

Кьилбаседа Кавказерча моттигашкарча 1,5 эзар совгъа сага даькъа лоацарга цу юкье. Из хоам тха газетага бир Жьайраьха кхален администраце. Маьтлоама лакхе хьама даа моттиг хургьа, из бляьха никъ баьрашта. «Галгайчен 100 шу дизара хетаяь тайп-тайпара кхетаченаш хургьа республике. Ахкан хьалхарча бетта 22-ча дийнахьа, Кьилбаседа Кавказерча моттигашкара 1,5 эзар саг юкье волаш, Маьтлоам тьа баргба нах.

Теркалде деза, цу лакхе урагъьош бола никъ атта хургбоацилга. МЧС болхлой, лораш юкье болаш, дьахьоргда из гулакх», - дийцар тьога кагирхой политикахи, туризмахи йолча Министерствонна кулгал деча Малсагананькъан Адама.

Хоржамаш деча хьалхарча дийнахьа, хьайийллар берий беш

Коазой Мадина

РФ президента хоржамаш долча дийнахьа, кьаьнара, 1970 шера хьалгъаь гьишло хиннача моттиге, хьалгъаь 120 бера лаьрхъа йола керда берий беш хьайийллар вай Мехкадас Шолжа-Шахьаре.

Из хоам тха «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх леабараша. Дешара гулакх тоадара тьехьа йолча пачаьхалкхен программага гьолла дьабихьаб из беркате болх. Берашта мел эшача хьаман кхоачам болаш, хоза

берий беш я хьайийллар.

Ший кьамаьла юкье РФ президента аьнна дешаш доаладир вай мехка кулгалхочо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас: «Бераш долча дезалашта гьо дара тьехьа, ялх шера вай дьадахийта оттадаьр 14 триллион сом рузкъа да.

Тахан из дукха рузкъа дьаухийташ латт ишколаш, берий бешамаш тоаеш, кердаяраш хьалгъеш, бераш кхедеча ноаношта, ноаной хила кийчлуш барашта. Вай кергтера декхар - наьха вахара хьал тоадар! Дешара

моттигаш лакхача боараме тоаяь, мел эшар тьалашдаь хила еза, вай кхувш латгача

тьехьенна», - белгалдир вай Мехкадас.

4 КЪОНАЧАР БОЛАМ

Моттигаш тоаярах долча хоржамашка дакъа лъацараш, 1000 совгІа саг ва

Гаьгенаькъан Мартина

Укх бетта юкье дІайолайир, шахьара моттигаш тоаярах йолча проектий ерригача Россее яхьаш. Шин дийнахьа 1000 совгІа сага дакъа лъацар цу юкье.

Из хоам «Сердало» газетага бир кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон болхлоша. Эггара хьалхарча аргІагІа тоае езаача моттигий къоастам беча наха кхадж тассарга хьожаш хилар 284 гІо деш лелараш. Моттигерча 142 хоржамаш деча дакъь тІа къахьегаш хилар кагирхой», - дийцар тха газетага

«Хьалхарчар Болам» дегІакхувлача проектех, дийцар вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Магаса кулгалхо керте латташ йолча ерригача Россее берий, кагирхой юкьарача хьалхарчар болча

оагІонцарча бувзамах дийцар Магасерча мэре. Кхетачен керттера тема ювзаенна яр, моттигерча ВДМ гІулакх тоадарах йола проекташ йоаржарца. Из хоам

«Сердало» газетага бир шахьара администраце.

2024-ча шера йоаржае лерхІача проектех дийцар кхетаче. Цул совгІа, Магасер-

ча тайп-тайпарча балха моттигашца бувзам болаш из гІулакх дІадахьар теркалдир. Цъхана дІахьош бола болх боккхагІа пайда беш хиларга сатувсаш, дагалаьцад из.

320 бера лаьрхІа ишкол хьалъеш латт, Южни яхача юрта

Султиганаькъан Йоакъап

320 бера деша моттигаш луш, ишкол хьалъеш латт Южни яхача юрта. ГІишлой балхах йолча Министерсвос кулгал деш, дІахьош болх ба из.

«Сердало» газетага из хоам бир цу моттигерча къахьегамхоша. ООО «Капитал» яха гІишлой балхаш деш йола фирма я из болх шийна дІатІайцар. Карарча хана аьшкбетона бІоагІий ураоттадаь, кІалхара кІийле къоастаяь, балхаш дІадихьад цига», - йоах тхогарча хоамо.

Пенаш урагІхьош, тховна бустам боаккхаш, корашта лаьрхІа моттигаш белгалъеш, къахьегаш боакк болхлой. 42%-га кхоачаш болх ба карарча хана цар баьр. Укх шера оагІой бетта кийча хила езаш я ишкол, Дала аьннадале. Белгалде деза, тІехьарча шерашка вай мехка таханарча хано дІадехьача тайпара йола массехк йоккха ишкол хьайиллалга.

Наьсаре дІахьош ба, 720 моттига лаьрхІа ишкол хьалъяра болх

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІайчен Наьсаре гІатІа дІахьош ба; йоккха, керда ишкол хьалъяра болх. Из лаьрхІа я 720 моттига, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан гІишлошъяра боахаме.

«Карарча хана, говзанчаш

а болхлой а керттера балхаш деш ба: лардаш чуйотташ, плиташ тІайоаккхаш, ишкола подвала дакъа йистедоаккхаш, хьалхарча, шоллагІча, кхоалагІча гІатий гом вІашагІболлаш», - аьлар ГІалгІай Республикан гІишлошъераша хьабайтача хоамо.

Белгалду, чура пенаш хьалдетта йистедала доакк, иштта

юкьера йовкъаш йохкара балхаш а доалаш латт, араха йотташ йолча кирпишка пенаш а доалаш латт. Цул совгІа, электротехнически оалаш дола балхаш дІадоладаьд, уйнаш вІашкаозаш, хий, начІаса турбаш чухьаккара балхаш деш латт, пенаш хьоахаш, кораш дІаоттадеш, лоакъаш (балконаш) чІоагІъеш, тхов туллаш

болх беш ба. Хьалъеш я таханарча заман дешара моттиг Чеченски урам тІа. Из проект кхоачашъяра Іаьдало деннад 640 миллион сом.

Уж балхаш карарча шера йистедарга, аргІанара дешара моттиг хургъя вай дешархошта лакха кхетам луш, цунца цъхана Наьсарен бІаьш дешархой а хьехархой а гІадбугаш.

«Ялсмала вугаш бола безам» яха кхетаче дІахьоргья Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Мархий бетта хетаяь йола «Ялсмале вугаш бола безам» яха кхетаче дІаяхьа лерхІ Магасе. Даьла Элчак лаьца дола (Даьлера салам-моаршал хилда цунна) Илма довзаргда гулбеннарашта. Из хоам «Сердало» газетага бир кхетаче дІахьочар.

«МоллагІа волча сага дакъа лаца йиш йолаш, хоза гулакх да из. Вай динах лаьца дукха лоархІамедараш довзаргда гулбеннарашта. Даьлера салам-моаршал хилда цунна, Даьла Элчан вахарца дувзаденнараш до-взаш, лоархІаш хила деза вай.

Цо ший вахаре лайначох, цун оамалех, ший умата цо дитачох дувцаргда кхетаче», - хоам бир «Сердало» газетага кагирхой политикахи, туризмахи йолча Министерствон зарбан болх лелабеча Гулой Аминас.

ГІалгІайчен мехктохкама музее «Вай ГІирма» яха гойтам хьабийллар

ГІазданаькъан Ахмад

Малсаганаькъан Тухана цІерагІча ГІалгІайчен мехктохкама музее, «Вай ГІирма» яха гойтам хьабийллар, ГІирма Республика ший хьамсарча мехках юха хьакхетара

хетабаь. Гойтаме го йиш я ХХ бІаьшерашкара денз, вай де-ношка кхаччалца дола ГІирма Республикан истори.

«Гойтамга хьажа веначоа гургда, дІаяхача хана денз ГІирма яхача ах гІайрен ваха-

ре хинна хувцамаш сурташка ГІолла.

ДукхагІа цига го йиш я ИТАР-ТАСС сурташ», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІайчен мехктохкама музее кулгалчочо Саганаькъан Мухьамад.

Белгалду, 10 шу хьалха, 2014

шера тушолла бетта 21-ча дийнахьа, Российски Федерацие президентта Путин Владимирра, ГІирма яхача ах гІайрен бахархой дехара жоп луш, ГІирма, Севастополь Россена чуйоагІаш хиларах дола амар арадаьккха хилар.

«Хьалхарчар Болама»

доакъашхоша марха дастийтар водителашка

Гаьгенаькъан Мартина

«Хьалхарчар Болам» яха хІарман болх дІахьош бараша водителий дог ГІоздаьккхар. Цар наькъ тІа дІадийкъар, «Дика хІама де» яхача Россее юкьарча проекта чудоагІаш, даар чудола тІормигаш. Из цар дувзаду, Рамадан бутт хиларца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «хьалхарчар» керттерча штаба зарбан болх лелабераша.

«Из дика гулакх дІадаьхьара кийча хилар Илдарха-ГІалан №5 йолча ишкола дешархой, царна тІахьожаш вар цар хьехамча. Дешархоша шоаш кийчдаьдар мерза даар, хІаьта кІаьнкаш керттерча урам тІа из дІадекъаш бар, новкъа машинашца боагІача водителашта, иштта машина чу багІача наха, уж марха даста ха йоа-лача хана наькъа болхаш нийс-баларах», - аьлар «Хьалхарчар Болам» яхача цьханкхетара говзанчас Налгананькъан Рамзана.

Белгалдаьккха деза, хІара шера ГІалгІай мехка «Рамадан - дикача гулакхий бутт» яхача уйланца сагІа луш хилар, иштта таро йоацараш, дукха дезал бараш хьаллоацаш, кхы а дукха дика гулакхаш деш хилар.

ГІирма Россех хьакхийтгача Денна хетабаь болам хилар вай республике

Гаьгенаькъан Мартина

ГІирма, Севастополь Россех хьакхийтгача Денна хетабаь болам дІабихьар Шолжа-Шахьаре. Из хоам

«Сердало» газетага бир цу гулакха хьалхалаттараша.

«Дагалаьца хинна из доккха гулакх чакхдаьккха агт-ув баьлар кагирхой поли-

тикахи тризмахи йолча Министерствон болхлой, МЧС студенташ, къона эскархой цьхана вІашагІкхийтта.

РФ карта хьисапе эттар болама доакъашхой, пачча-

хьалкхен байракх йоаржача. Культуран цІен хьалхашкарча доазан тІа дІайихьар из моттиг», - йоах тхогарча хоам.

Мехкада ваха хилар, Алхасте хьальгеш латта спортгӀишло мичахьа кхаьчай хьажа

Курскенаькъан ИбрахӀим

ГӀалгӀайчен кулгал-хо Келаматанаькъан Махьмуд-ГӀаьла вахар, Алхасте хьальгеш йола йийлла спортивни гӀишло мичахьа кхаьчай хьажа, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

Из волейбола, баскетбола, воркаута майдаш чуйоагӀаш, хьалхара хьальгеш йола спортивни комплекс я. ХӀанз цу давкъ тӀа йистедоалаш латт, кӀийле яра, аьшка пенаш вӀашагӀдекхаш дола балхаш. Волейбола, баскетбола майдаш кийча я ала йиш я.

«Вай республикан хӀара вахархо таро йолаш хила веза, спорте дакъа лаца. Из лоархӀаме да цар могаша-ла санна, кагирхоша салоӀа ха дӀаяхьара а. Россие президентта массайолча хана белгалдаьд, 2030 шерга кхоачаш, 70% Россие бахархой спорте дакъа лоачаш хургбола декхар керттера хилар; гӀулакха эшаш йола таронаш массаза хилар: ФОКаш, спортивни майдаш, иштта кхы а дукхадар», - аьлар ГӀалгӀайчен Кулгалхо.

Белгалдаккха дезаш да, тахан федеральни а моттигерча а боараме цу гӀулакха терко лоаттаеш хилар. Оаха кхетаду физически культура дегӀайоалаяр, наьха могашал дикагӀа яр, эшаш дола хьалаш хьаххоллар - из керттера долга, цунца цьхана ГӀалгӀайчен спорта начӀал а дегӀайоагӀаш хургӀолга.

«Аз баркал оал АьдагӀий мехка кулгалхоюнна Кумпилов Мурада, цо вай республикан иштта дика совгӀат дарах. Из спортивни гӀишло, цу юрта бахача наха чӀоагӀа накъяргьа, цунца шоай могашал а тоаергья!» - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-ГӀаьлас.

Вай мехка, 2024-ча шера, 11 никъ тоабе лерхӀ

Коазой Мадина

«Кхераме доаца дика наькъаш» яхача, шахьара куц тоадара тӀехьа кхеллача къаман проектага гӀолла, 11 никъ тоабе лерхӀ вай республике укх шера. ДукхагӀча давкъе, шахьара керттера моттигаш чулоацаргья цу балхо. Из хоам тха газета-

га бир Наьсарерча администраце зарбан болх лелабераша.

«Кхераме доаца дика наькъаш» яхача къаман проектага гӀолла тоадергда Наьсарера керттера урамаш: 3,25 км бола Наьсар-Керттен цӀерагӀа урам; 1,58 км бола Могушка-наькъан Д. цӀерах бола урам;

1,64 км дӀоахал дола ГӀайрбик-хьажий цӀерах бола урам. Юкьерча административни куран тӀара урамаш: Железнодорожни - 2,43 км, Фабрични - 1,53 км, ТӀаргима - 1,19 км, Барханой цӀерах бола урам - 0,32 км, Октябрьски - 0,55 км, Базорканаькъан цӀерах бола урам - 0,9 км.

«Шахьара юкьерча мотти-

гашкара наькъаш тоадаь даха лерхӀ укх наькъа, Дала аьннадале. Цул совгӀа, боккха болх дӀахьош тоабе лерхӀ 0,9 км хургбола ЦӀечой цӀерах болча урам тӀара никъ, Гурьевски оолача урам тӀара никъ. Хьалхара урам къаман проекташка гӀолла тоабегӀба, шоллагӀбар-шахьара рузкъах.

Ишколашка дӀадоладаьд Ерригроссе тохкама балхаш

ГӀаьгенаькъан Мартина

ГӀалгӀайчен дешархошта, бӀаьстан салоӀа денош чакхдаьнначул тӀехьагӀа, дешар дӀадоладеш дола хьалхара ди бехктокхаме хилар. Мас-

сайолча дешара моттигашка 4-6 классай дешархоша Ерригроссе тохкама балхаш яздыр, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «Наьсарен кхален ГӀаьлий-Юртар Гимнази» оолача ГБОУ.

«ХӀара шерара фу хов таха луш йола экзамен хилар математиках. Шоашта денна декхар кхоачашдеш, бераша шоаш кхеташ хилар гойта дезар, шоаш хьалха дешара программах Юмаяь бокъонаш лорае езар,

нийса уйла еш хилар хьагойта дезар», - аьлар хоам.

Белгалду, хӀармангарча тӀахьожамхой моттигаш дӀалаьцар берий даьша-ноноша, иштта кхелатанзабарий лаьрхӀлача викалаша.

**Программи-
рованех
йолча
чемпионате,
котбаьнгарий
цѣраш
яьхар**

Газданакъан Ахьмад

Республикан «Кванториум» берий технопарке чакхьялар «Электрон» яхача электроника программовани яра йола мехка яхьаш.

Цу чемпионате дакъа лоацаш бар 6-10 класскара дешархой, уж бар мехка тайп-тайпарча моттигашкара баькка, цар цѣраш хІанз ховш я. Хьалхара моттиг яьккхар Бедери Сеид-Хьамзата, из ва Магас-Шахьара лицей-берий беша дешархо.

ШоллагІа моттиг яьккхар цу дешара моттигерча викало Албохчанаькъан Зубейрас. КхоалагІа моттиг елар кхелахоша «Кванториумерча» Баркинхой Раянайна.

«Чемпионат дІахьош я информацийни технологах, электрониках дешархой дикагІа кхетаргболаш», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІайчен Илман, дешара Министерствон зарбан болх лелабераша.

Яхьаш дІахьош масехк технически декхар кхоачашде дезаш хилар, уж дувзадenna дар, электроникаца болх бе хой хьожаш. Электронни схема хьа а яьста, юха вІашагІа хой хьежар, микроконтроллѣрашца болх бара йола программан код язье хой а хьежар.

Цу тайпара декхараш кхоачашде магарал совгІа, уж кхы а дикагІа Јомабелар электроникан программовани еча даькъ тІа болх бе, цига белгалдир бераш дика кхеташ хилар а, керда технологеш йовза безам болаш хилар а.

ГІалгІайчен росгвардейцаша кхетаче дІайихьар Наьсарен дешархошца

Газданакъан Ахьмад

Наьсарен №4 йолча ишколе, Росгварде викалий кхетаче хилар, боккхагІа болча дешархошца. Профессиялни балха тІа лелаю говзал йовзийташ, балхах лаьца дола гІулакхаш дувцаш, къамьл дир хьаьшаша. Иштта дешархоша а, цар балхаца

дувзадenna, шоашта бакъахьа хеташ дола хаттараш делар. Говзал лакха йолча болхлоша дешархошца довзийтар шоай гІулакха кертера декхараш, шоашкара дІадехараш. Паччахьалкхено тІема гІулакх дІахьош болчанаха лоаттадеча вахара хьалех а дийцар.

«Росгварде викалаша дІахьодовзийтар дешархошца шоашта хьалхашка лагта кертера декхараш. ДукхагІа даькъе, дешархоша луш хинна хаттараш дувзадenna дар Росгварде балха отгарца, лаьрхІа дола лакхара дешар дешара малагІа экзаменаш дІаялаеза, малагІа кердадараш хадеза, цига балха отташ волча

сагІа», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІайчен Илман, дешара Министерствон зарбан болх лелабераша.

Из кхетаче влашагІеллараш тешаш ба, цох дешархоша пайда эцаш хиларах, цар хоржаргья шоашта бакъахьа хеташ йола профессия, Росгварде блухой мулгарашка отта а мег уж.

Кьона эскархой дакъа лоацаш ба, «Низ барий поэзи» яхача боламе

Гаьгенаькъан Мартина

ГІалгІайчен кьона эскархой, цагІ вокханна тІехьа, ерироссийски «Низ барий поэзи» яхача боламе доакъашхой хулаш латт. Из дІахьош я Россех Гирма хьакхийтта 10 шу дизайра хетаяь, яхаш, дийцар «Сер-

дало» газетага берий-ондаргий моттигерча боламе отделене зарбан болх лелабераша.

«Из лоархІа ме ди белгалду тахан мехка дукхача моттигашкарча кьонача эскархоша. Цу «халкъа цІайна» шоай дакъа юкъедахьа лаьрхІар МагІалбик-

Шахьара тІема-патриотически ишкола дешархоша. Дег чу ювшаш йола байташ йийшар МагІалбикерча №18 йолча ишколе деша багІача Барахой Ясминас, Белхарой Аминас.

Иштта ГІалгІайчен кьонача эскархоша укх деношка яхьаш дІайихьар, Гирма Республикан

дикагІа хьанна йовз тохкаш», - аьлар хоамо.

Белгалду, Гирма юха Российски Федерацияна чуйоагІаш хилар, 2014 шера тушолу бетта 18-ча дийнахьа денз, Гирма Республика, Севастополь Россена чуйоагІаш хиларах долча Договора кулг яздаьчул тІехьагІа.

Гепатит С яхача лазарах, дийцар Наьсаре

Коазой Мадина

Гепатит С яха лазар даржара духъале еш бола болам д'Абихъар Наьсаре. РЦОЗ, МП болхлой бар из д'Ахъош хиннараш, шоашца Даьла духъа г'ло деш лелараш болаш. Из хоам «Сердало» газетага бир унахц'енон г'улакха йолча Министерствон болхлоша.

Гепатит С яхача лазаро дег'ла деча зуламах дувцаш дола каьхаташ дийкъар наха. Бахархошта хьалхадаьккхар, моллаг'ла лазар юхатохара т'ехъа ханнахъа маьхий тохаш хила безилга. «Болам оаха д'Абахъара бахъан дувзаденна да, бахархошта Гепатит С яха лазар мишта даржаш, малаг'ла зе деш да д'Ахайта дагахъа», - белгалдир из моттиг д'Ахъош хиннараша.

Кхайкор - унзара лазар

Тушолла бетта 24-ча дийнахъа, кхайкор оалача лазарца къовсам лоаттабара Дерригдунен ди да. Цу дийнахъа Г'алг'айче, Россе кьыча моттигашка санна, кхетаченаш д'Ахъу х'арман, Г'аьдала исполнителни а унахц'енон а болхлой, юртахой терко т'аозаш, цу лоарх'амеча вахарца дувзаденнача деша.

Цу дийнахъа 1882 шера, Роберт Кох ци йолча немций лора хьакхайкадаьд лазара бактери хьаеллар, из я кхайкор хьоадеш, из хьаелларо таро елар из лазар довза а цунна дарба де а.

Кхайкор оала лазар дерригача дунен т'а ч'оаг'ла унзара лоарх'аш да. Карарча хана 1/3 дакъа нах цу кхайкора инфекцех микробактери йолаш ба. ВОЗ експерташа яхачох, 2025 шера дунен т'а 200 миллион саг дукхаг'ла цу лазарах цамогаш хила тарлу. Цунца къовсам лоаттабар дувцаш хилча, белгалдаккха деза, 2000 шера денз 63 млн саг кхайкорхакхаларваьккхалга. Кхайкор яха лазар долаш ба боккха а з'амига а нах, кхалнах а ма'ла нах а.

Кхайкор оалача лазаро саг къоаставац, къевар а в'аьхийвар а цхатарра из лазар кхета йиш йолаш ва, дукхаг'ла даькъе къахъега ха йола нах а ба цунах цамогаш хулараш.

Б'аь шерал совг'ла ха я цу лазарца къовсам лоаттабу, бакъда цунна духьалдаккха х'ама таханарча денга кхоачаш лехадаци, цудухъа ч'оаг'ла лоарх'аме да ший ханнахъа дарба деш а, из лазар шийна хьакхетаргдоаци бахъан леладеш а хилар.

Цунах лоравалара леладе дезача бахъанех ца' да касткаста пехкашта кизга оттадар, иммунитет миштай хьожаш, Манту оала проба, диаскинтест берашта яр. Керттера профилактика я БЦЖ яр, бер хьадаьчана.

Унахц'енон лораяра ч'удоаг'лаш да нийса вахар а. Массайолча оаг'орахъа терко т'айохийташ хилча мара, лоравала йиш яц цу лазарах-кхайкорхакхалга.

«Тхо - унахц'енна ноахал» яха болам д'Абихъар вайцига

Гаьгенаькъан Мартина

«Тхо - унахц'енна ноахал» яха болам д'Абихъар ГБОУ «Наьсаренкхален гимназе», Г'аьлий-Юртарча культуран цено цхъана, унахц'енон хьал дувца ловш мел вола саг в'ашаг'кхийтар цига, яхаш, дийцар «Сердало» га-

зетага культуран цен зарбан болх лелабераша.

«Болама доакъашхошта д'а-хъа дийкъар унахц'енно лораяра хьехам т'абола буклеташ, цу т'ла дукхаг'ла даькъе белгалдоаккхар даар мишта хила деза, спорт дукхаг'ла шоай вахара юкье-

яккхар.

Могашал, з'амига волча хана денз, лорае езаш я, цу дешаша уйлангахъа бигар юртхой, шоаш каст-каста из деш цахилар дага а лоацаш. Цул совг'ла, шоаш лорашка каст-каста болхаш бий а, царца дагабоалаш, лазар дий хьожаш бий а хайра царна.

Кхетаче д'айихъар дешара даькъ т'ла», - йоах хоамо.

Болам д'Ахъош, берашта хайра кхача нийса кийчбаь хилар мел лоарх'аме да, из нийса кийчбе хар мел эшаш да, уж иштта Юмабелар шоашта бакъахъа хетар в'ашаг'лдолла а из лораде а.

«Дагалоаттама беш» яха дика г'улакх д'Ахохъу укх шера

Г'азданаькъан Ахьмад

Г'ажарий-Юрта гаьнаш д'айог'лаш, д'Аболабир «Дагалоаттама беш» яха болам. Укх шера вай мехка д'айог'ла лерх' 70 эзар совг'ла керда га.

Г'ажарий-Юрта 150 совг'ла къахъьести яха гаьнаш д'айог'лаш баькхар Шолжа кхален хъун боахама болхлой, шоашца юртарча администраце къахъегамхой болаш.

«Къахъьестенна малх эшарга хьежжа, эггара малх т'алатташ дола 0,5 га дола доазув хержар укх наькъа. Туристаш сала'ла юхасецача моттига юхера доазув да из. Ахкан хьалхара бутт хьат'лаотталца, д'Ахъоргба гаь-

наш д'айог'лаш бола болх.

«Дагалоаттама беш» яхача болама керттера болх хьат'лабоаг'ла бутт йистебоалача хана д'Абахъа лерх'», - дийцар «Сердало» газетага Г'алама г'улакхаци экологехи йолча Министерстве.

ГалгIай мехка кхетаченаш дIаяхьа Iомабеш, говзанч-хьехамаш хургда

Гаьгенаькъан Мартина

Тахан «Кагирхой цхьанкхетарий ЦIагIа» говзанч-хьехам лургба, «Кхетаче вIашагIолла, из дIаяхьа Iомабеш». Кхетаченах лаяца дикагIа проект язъяр дIахо халкъашта юкьерча кхетачене ваха йиш йолаш ва, из болх вIашагIобеллар ше хиларак тарра, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай республикан лоIамхой тароний центра зарбан болх лелабераша.

«Хьалхарча аргIагIа хьабий-хараша йовзийтаргья хIарма кхетаченаш вIашагIоохкара, уж дIаяхьара йола кьайленаш, Iомабергба кийчон болх дIабахьа, шоаш белгалдаьр, лаьрхIар кхоачашде. Кьона доакъашхой шин тоабанна бийкъа хургба, царна довзаргда из болх дIабахьара ха дезар, цул совгIа, шоашкара масал гойташ, из дIахьоргба, шой таронаш хьайовзийтаргья.

Цига хьалхашка отта-деш дола декхараш проекта чубоагIаш бола болх баьбар аьнна йистедалаш дац, цул совгIа, цар шоаш де лерхIачун маIан довзийта деза, шой къахьегам а лораве беза», - аьлар ГалгIай Республикан РЦД логистиках волча говзанчас Озанаькъан Салмана.

Шолже, ше корадаьча моттиге, эkkхийтар герз

Султиганаькъан Йоакъап

ГалгIай Республикан Шолжа-Шахьара Чеченски урам тIа лелаш дола герз корадир чухьежача Iаьдала болхлошта, яхаш, хоам бир «Сердало» газетага шахьара администратце.

«Кхераме гIирс полице болхлошта карабир, хьалха Ньсарен-Шахьара ТIой-Юрта латташ йолча массазарча постанна герз дийтта хиннача тоабан юкьера цаI ваьхача цIагIара. Наха из зене хургдоацаш, цу моттиге эkkхийта лаьрхIар», - йоах хоамо.

Цу балха юкье, саг лозавь моттиг хиланзар.

Заман хоржам

ГалгIайчен бахархоша кхадж тессар, РФ хургволча президента тIехьа

Султиганаькъан Йоакъап

Майрра ала йиш йолаш да вай тахан, РФ президента хоржамаш республике боагIача боараме, цхьаккха ца доагIа хIама юкье доацаш, дIадихьар аьнна. Республикан кулгалхоча, хьакимаша, хоржама комиссе болхлоша, гIо деш лелараша, кийчо дика ярга хьежжа, хила дезача беса дIадахар из гIулакх. Хоржамий доазонашка салаIа моттиг, бераи наннеи лаьрхIа цIа, лорий пункташ, марха даста моттиг Iалашьаьяр.

Иштта лакха терко еш, дIадихьар кхерамзлен гIулакх. Таханарча Россие президентта дехарга ладийгIа, хоржамий моттигашка хьабакха, шоашта бакъахьа хетача сага тIехьа кхадж тессар бахархоша. Хоржамашта тIахьожам беш йола хIарман штаб хилар вайци-

барчча тоабаш, дезалаш цхьана хьаихар хоржамий моттигашка, гуйре хьаэттача денз. Артисташа шоашта могоар дора, нахага из ди дог делаш дIадахийта гIерташ.

Лакхача боараме дар вай хьакъал долча кьоаноша из гIулакх хьаллацар. Массанена хоза масал гойтар цар. Вай кьаман цаI мара воацача Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема ветерана Медаранаькъан Мухьамада 100 шу дуз укх шера. Хоржамаш долча дийнахьа, из волча ваха хилар вай Мехкада. Росси маьрша латта даькъала ювцаш, хоржамашка кхадж тессар Шолжа-Шахьарерча 90 шу даьннача Павлова Антонинас. Иштта 100 шу даьннача Оздой Зейдата хьаллаьцар из гIулакх, ший декхар кхоачашдеш.

Хуле вахача 91 шу даьннача Иленаькъан Берста ший кхадж тессар, эггара дикагIа хеташ волча президент хила гIертача

хьакимаш, студенташ, кхоллама болхлой, ахархой, лораш, ноаной хила беза кхалнах, спортсменаш, МВД болхлой, журналисташ, гIишлонхой, иштта дуккха кхыбараш а. Вахаро хьаьхьекхад, боагIача боараме боккхача мехка доал дергдола саг харжар, мел лоархIаме да. Дега тоам беш дар, РФ президента хоржамаша ГалгIайче Россех дIакхийтта 254 шу дизари цхьана нийсдалар.

Из теркалдеш, вай Мехкадас белгалдир, 1770 шера вай даьша Россех дIакхеташ баь хоржам боагIаш баьлга, тахан вай цу гIулакхах доаккхал деш долга. ГалгIайче Россех дIакхетарах долча доккхача цIайца, республикан бахархой даькъалабийцар РФ парламента лакхерча палата спикер йолча Матвиенко Валентинас. Дог гIоздоаккхаш дар, хоржамий деношка вай мехка керда берий бешамаш, спортаца юв-

заенна моттигаш хьаеллар. Россерча кхыйолча моттигашка халонашта духьальвувтташ, мехка дикагIдар юкьедаладеш, дIадахьаргвола президент хоржаш яр вай республика.

Белгалде деза, федеральни оагIоно новкъостал деш, вай мехка дукха керда гIишлон хьалгьяьлга; юртбоахама хьал хIара денна тоалуш латтилга; дешара, унахIенон гIулакх лакхача боарам тIа доаккхаш къахьегилга; наьха вахара хьал тоадергдараш юкьекухувлилга. РФ президента хоржамашка даькъа лоацаш хиннача хIара вай мехкахоочо хоржаш хиннар ший кхоане яр. Тахан хержача президенттага хьежжа хургда вай кхоанара денош, из кхетадеш, дикагIа хургва аьнна хеташ вола президент хоржаш бар ГалгIайчен бахархой. Россениз хиларга хьежжа; паргIата, маьрша, беркате хургда вай вахар а!

га болх беш, видеотIахьожамга гIола хьаьбокхар хоржамий доазонашкара гIулакх мишта латт. 142 хоржамий моттигаш яр вай мехкарча юрташка, шахьарашка болх беш. Хьалхарча дийнахьа денз, нах ихар Россие кхоанен оагIув хьаллаца.

Республикан бахархоша кхетадора, мехкара вахара-экономически, политически хьал тахан шоаш беча хоржамга хьежжа хургдолга; цудухьа, цхьа барт, бувзам болаш, чакхдаккха гIертар уж вай боккхача мехка лоархIаме дола гIулакх. Балха моттигашкара

сага тIехьа. Бе-беча кьамий культурай вайцигарча автономей доакъашхоша; Россерча кьамашта юкьера барт, бувзам чIоагIа хила безилга хьагойташ; кхадж тессар хоржамашка. Дега тоам беш да, гIалгIай мехка тахан 17 кьаман культурай автономеш хилар. Нохчий, эрсий, гIуозлой, туркий, татрий, гуржий, иштта кхыдолча кьамий нах бах вай республике.

Токмакски кхалера бахархой укх наькъа эггара хьалха кхадж тоссаш бар РФ президента тIехьа. Шой хоржам беш бар къахьегаме ветеранаш,

Вай мехкахочун ахча лочкъадаъд йоаца мебель йохкача кхалсага

Султиганакъан Йоакъап

Социални бувзамашка Гюлла, арганара тийшаболх баъ, ахча давккхар юха а. ГалгГайчен Шолжа полице лохаш я, ше гаьна а йолаш, 27 эзар сом ахча тийшача баллах лочкъадаъ кхалсага, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка МВД.

«Шахъара полице ена хилар моттигера яхархо. Цо хоам бир, малий ца ховча кхалсага, «Меbel ИквИдаcIа» яхача социални бувзамга Гюлла, дика йовзаш йола мебель шийга йохкаргъя, аьнна, ахча давккхара хьакъехьа. Кхалсага тийшай, из шийна дика нийслуш хиларах, цо цунна дIадахийтад 27 эзар 500 сом. ДIахо массаза санна хиннад: наьха ахча хьа а ийца, «дохкархо» эцархочунцара дIахора бувзам ходабаъ Йохайнай», - аьлар боькьонаш лораераша.

Полице къахьегаш я, хIилла иййца дохкархо лаха дагахьа. Юха а хьалхадоаккх бахархошта, малаш ба ца ховча нахагара онлайн оалача кепара эцардохкар яха моттигаш ма лелае, шоаех дола хоамаш царга дIа а ма тела. ХIара бIаьшерен технологеш хувцалуш йоагIа, бакьда «ворхIазза диста, цкъа хоададе» яха хьакъалера дешаш вайна юкье хIанз а дахаш да.

«Саг бахъане-2024» яхача яхъашка, дакъа лоацаш ба вай МЧС болхлой

Коазой Мадина

«Саг бахъане-2024. Професионалий лига» яхача ерригача Россе дIахьош йолча, наха гIо дарах йолча яхъашка дакъа лоацаш ба, вай мехкара МЧС болхлой. Из хоам тха газета-

га бир МЧС зарбан болх лелабераша.

Кхаъ давкъах латташ я уж яхъаш. ВКС яхача оагIонгара хилар дIаболабалар. Хатара юкье нийсбеннача наха, массе оагIорахъара гIо дар гойташ бар

доакъашхой. Геттара чIоагIа бохам, халахетар хиннача наха; психологически оагIонгара новкъостал дара проект кийчье езаш бар уж.

«Йиллача хана из деррига даъ йистебаьлар вай МЧС болхлой. Яхъаш йистеялча хьак-

хайкадергда цох хьахиннар. Уж яхъаш дIахьара керттера бахъан - сага вахара, могашила Юткъам беш долча хатара юкье нийсбеннача наха гIо дара кийчо Россерча МЧС болхлой малагIча боараме латт тахкар», - белгалдир МЧС.

«Студентий стартап» яхача яхъашка, грант кхача мег вай мехкахошта

Гаьгенакъан Марина

«Студентий стартап» яхача ерригача Россе дIахьош йолча яхъашка дакъа лаьца, грант кхача мег вай кагирхошта. Из хоам «Сердало» газетага бир «Са бизнес» яхача АНО филиала зарбан болх лелабераша.

«Гранташ кхаьчарий дукхал ухх шера 2 эзар Россерча студенташца йIаьхлургъя. Коталонга кхача безам болча вай республикерча студенташца керттерча платформе дIаязбенна,

проектах лаьцар цига довзийта деза.

ВорхI оагIув ба яхъашка дакъа лоацарашта хьахаржа оттабаьраш: таьрахий технологеш, унахцIенон хьал лорадераш, кердадараша химически технологеш, биотехнологеш, энергетиках лаьцараш, керда говзалаш, керда прибораша царца дувзаденнараши», - дийцар тха газетага.

ХьатIабоагIача бетта 15-ча денга кхаччалца, дIачуийде лерхI каьхаташ.

«ЛайтМедиа» яхача кхетаче, дакъа лоацаргда вай мехкахоша

Гаьгенакъан Марина

SMM-говзанчаша вай мехкара блогераши «ЛайтМедиа» яхача ерригача Россе кагирхой гулламе дакъа лоацаш хургба. Из хоам «Сердало» газетага бир кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон зарбан болх лелабераша.

«Кхетачен керттера декхар - медиабаллах бола кагирхой кхетам лакъбар, из гIулакх дика довзаш бараш гучабахар. Иштта цига дакъа лоацаш хургба моллагIча ХIаман куц кхоллараш, вахара бувзамашка увтаду йоазош дераш, сурташ доахараш, студенташ.

Лакха начIал долча вай мехкара кагирхой аьттув ба ерригача Россера гулбеннача спикерий курсаш йовза, мах боацаш», - дийцар тха газетага.

Наьсаре, канала дехъа оалача моттиге, хий тоадеш латт

Султиганакъан Йоакъап

Наьсарен-Шахъара Аьлтий-Юртарча дакъь тIара хоам бера, хин турбаш лийлха хиларах, хий хьадагIац, аьнна. Из хоам бир «Сердало» газетага, «ГалгГайч Республикан ЦаI йолча хица Iалашо яра оператора» ГУПера.

«Хий ийккха моттиг вайна дика йовзаш йола «канала дехъе» я. Из бахъан долаш, хий хургдац цьхан юкьа.

Уж кхоачамбоацараш юстардоахаш йолча тоабо, Iуррехъ а

ший болх дIаболабир, хетаргахьа, сарахьа из болх баь баларга сагувсаш», - йоах хин гIулакх леладара чубоагIаш болча болхлоша хьабайтача хоам.

Нагахьа санна эшаш хуле, цига бахача наьха таро яр ухх номерах телефон тоха: 7 988 120 0807.

Белгалдаккха деза, хин турбаш тишъенна хиларах касткаста йохаш нийслулга, цунца дувзаденна уж тоаяра балхаш а дукха хул. Цу наха къахьег моллагIча хана, атта доацача хьалашка. Цар къахьегам лархIа безаш а баркал ала дезаш а ба.

Россе культуран болхлочун денга

Къаман яхъ хьалкхаьба «Бюагий»

Иарчакханаькъан Сали

Кинематографи

Дуккхача наха вовзаш а везаш а вар вай мехкахо Даканаькъан Ахьмада Мухьмад. Хьаьта сона геттара дика хет, из сай юртхо хинна. Тхо шаккхе а Сурхо тла дукха даьхадече а, хьаьта а овлаш цигара дар тха, цига баьхабар тха дай, тайпан нах хланз а бах цу юрта. Цо ше яьхачох, из ваь хиннавар 1934-ча шера аьтинга бетта 5-ча дийнахьа, Прохладни оалача моттиге. Цун да Гадой Ахьмад, 1928-1938-ча ше-

рашка эпсар а волаш, эскаре гьулакх деш хиннав, цо чакхьяьккха хиннай Саратовера тема училище. Прохладнера Гудермесе кхаччалца йолча цьермашинаш накъайоахаш, уж лораш болх баьб цо. Вай мехкахо доахача хана, 10 шу даьнна кляьнк хиннав Мухьмад. Уж баха бигаьб Казахстан Кустанайски областа Карабалыкски кхалерча Енбек (Къаьхьегам) яхача юрта. Цига эрсий ишкол хиннац, казахий мотт Юмабер мара. Из ишкол чакхьоаккх Мухьмада, цудухьа цьена казахий мотт ховш вар из. Цу меттах пайда а баьлар цунна воккха хилча, пхийтта шера, судашка талмач волаш, болх беш хилар из.

Цига ворхь класс яьккха вола вай мехкахо (1952), эрсий ишколе 2-ча класе мара дьаэцац. Ишкол якхале, из деша вода Житогора яхача шахьар тла, трактористий курсаш яха дагьа. Цига баьхараш, 22 эзар хиллал нах, берригаш хлана бац аьнна, мехках баьха Юбахкийта тайп-тайпарча къамех хиннаб. Цьхан юкьа кочегара болх беш а хул вай мехкахо. Сайранарча ишколе дьаотт из, дийнахьа курсашка аха везаш хилар баьхан долаш.

1957 шера Наьсаре кхоач Мухьмад. Цу хана кляьла доал деш хиннар хьирий милици хиннай. Къаьнарча автовокзале чувуг цар цьавена

зламига саг. Дукха ца говш, Шолжа-Галий тла вода из. Баритон оала оаз йола зламига саг цу сахьате балха дьаэц «Вайнах» ансамбле.

Ленинградерча театрай, ашарийи, кинони институте деша вода из дьахо. 1962-ча шера институт яьккха воал. Дешача хана актёра говзал ма йий цо Юмаьр, режиссёр мишта хиннав цох? «Ленфильме» болх беча юкьа цо чакхьоах режиссёра Г. Козинцева курсаш. Мухьмада даьхача исбахьален фильмашта юкье да «Къаьхьетама цьермашен» («Поезд милосердия»), «Ювожара оагьув» («Угол падения»), «Доттагийи шераши» («Друзья и годы»), «Цера юкье никъ бац» («В огне нет брода»), «Катерина Измайлова», «Гомара аракалай малх» («Белое солнце пустыни»). Тьехьардар даккхарах дукха дийцад тайп-тайпарча йоазошка. Цудухьа лоацца аргда аз цох. Духьбал белгалдоаккхаргда вай цун шоллагьвола режиссёр волаш цо къаьхийгалга. Массехк шу да Даканаькъан Мухьмад воаца.

Цирк

Иарчакханаькъан Берснакъ сона вайзар 80-ча шерашка. Со цу хана «Сердало» газета культуран отдела корреспондент вар. Радакце кхачар Нугзаров (Хабринаькъан) Тамерлана кулгал деш болча говраш хеккача цирка артисташта заслуженни артист яха цьи яларах дола Нохч-Гьалгьай Республикан Лакхехьарча Совета президиума указ. Цун председатель цу заман чухь Боканаькъан Хьакляьша Хьажбийкар вар. Указа тла хьоахаваьча массехк сага юкье вар Иарчакханаькъан Берснакъ а. Цец а ваьлар со, дика а хийтар тайпан саг цьихезача говрбаьрешта юкье хиларах а, цун къаьхьегам лакхара мах беш, из еза цьи яларах а. Дукха тьехьа ца тетташ, из вовза, цунца вьашагькхета лаьрхлар аз. Сона хезар, из а цун новкъостий а Шолжа-Галий тларча цирка балха юкье дакьа лоацаш ба, аьнна. Вахар со цига. Хьаьтгача, Берснакъ лаха гьо дир сона, дукха хала де дезаш хьама хиннадацар из. Ший говрага хьожаш, из

Иалашьеш вар зламига саг, сона гуча хана. Балха дувхаду барзкъа а, йлайха кетар а ювхаш, цох дьахьерчаш, вар юкьерча дегьара, гийло зламига саг. Иштта хила беза, хетаргахьа, говрбаьреш. Тенна, дегьа беза нах шоашта а говра а хала хул. Цу хана, даггара даьннадале а, 27 шу мара даьнна хургдацар цун. Велавенна тлаийцар цо со, ший вахара а кхоллама а наькьах дийцар. Той-Юртгарча юкьерча ишколе дешаш, артиста никъ харжа безам болаш хиннав из. Къаьстта а дукха дезаш хиннад цунна халхараш. Дезар пайда бий, цьагьара боккхалбараш цу гьулакха раьза ца хилча. Цунга кхы тайпа вахара никъ харжийта лерхьаш хиннаб уж. Фу дергда? Шийна деза гьулакх хержача бакъаьха да е дац? Цу шин хаттаро дика уйла яйт цунга. Ший классан кулгал деш йолча хьехархочунца дагавала лоархь цо. Вокхо могабу цун никъ, наькьа водаш эшаргдолча ахчанца а гьо ду. Иштта дьаболалу артиста никъ. Эскаре вахалца цо болх бу «Вайнах» оалача Нохч-Гьалгьай пачахьалкхен илле а халхара а ансамбле. Тема гьулакх деча хана а, артистий тоабанна юкье волаш, вайнаьха халхараш деш хул из. Цигара цьавеча, кхел хувцалу. Из дьакхет цирке говраш хеккаш болча кагийча нахах, царна керте латтар лакхе хьоахаваь Нугзаров. Духьал говр хаьха хар кхоачам болаш дацар укхаз. Чоалхане хьамаш кхоачашде дезар, эькхьяь йодача говран доал а деш. Малагьлаш дар уж? Берснакъ кастта Юмавелар, мух санна хьийда йодача говран тьера Ю а вувлаш, юха тьахуьша; цун чукийлен кьалгьола чакхьяьнна, юха нувра чуха; хаькка йодача говра тла ура-латта, иштта кхы дьахо а. Вешта аьлча, артиста де мел деза хьама Юмадаь ваьлар из. Укхаз цунна чьоагьла гьо деш дар говраш дукха езаш хилари, халхара ансамбле болх баь хилари. Ала деза, говрбаьрешца мел бола кагий нах хьалхагьла халхарчаш хинна нах болга.

Берснакъ сона гуча хана, дукха ха йоацаш саг йоалаь, дезал болаш вар. Цун фусам-нана яр Гатенаькъан Мадина. Цо даь воьйое да Берснакъий, уж Москве бахаш ба. Шийца ле-лаеча хьамашца дар цун гострорашка бахача даьха тайп-тайпара сурташ. Царех цьаьдараш «Мосцирка» артисташ латташ дар. Газета лаьрхьла аз хьахержар Берснакъ а, кхы массехк зламига саг а цьихезача артистаца Попов Олегаца латташ

хинна сурт. Кастта газета оагьонаш тла ара а яьлар цох йола дукха йоккха йоаца очерк. Пугачёва Аллацда даьккха а сурт да вай мехкахочун.

Дунен ялхлагьдола дакьа дьалоацаш хинна вай мохк боха баьлча а, цул тьехьагьла а дуккха нах доазол ара-хьарча мехкашка дьааха баьлар. Иштта дьаваха, цу хана денз Палермо яхача шахьар тла вахаш ва Нуред Берснакъ а.

Хореографи

Наьсарен кхале 70-ча шерашка дика бовзача нахах цьагьар Гаппархой Мухьмад. Эггара хьалха халхара ансамбль хьа а яь; цунца, гьалгьай къаман сий доаккхаш; лийннарех вар из. Мухьмад ваьвар 1940 шера Гаппархой Хьамидеи Арсаной (Кхоартой) Фадиманеи дезале, бакьда паспорта тла из дьаьзвьяьвар 1942 шера ваьв аьнна. Ши вошеи кхо йишеи хиннад цар дезале. Хьанифа, Лейла, Райхьянт яхаш бар йижарий, Ахьмад яхаш хиннав воша. Дезала да дийша хиннавац, из ваьхав Гаппи яхача юрта, цу лоаман юртара хьабаьнна ба Гаппархой тайпан нах, цига ягьла цар гьала а.

Вай мохк бохабеш, Мухьмад дьь шу даьнна мара хиннавац. Цьадаькхачул тьехьагьла, из деша вахав Наьсарерча №2 йолча юкьерча ишколе, из дар 1959-ча шера. Юхьяьнца иллеш доахаш хинна Мухьмад, Нохч-Гьалгьай пачахьалкхен иллеи халхареи «Вайнах» яхача ансамбле балха дьаэц. Хланз цун иллеш даха безам бацар, дог дукхагьла халхарашкаьха латтар. Уж Юмадергдола оагьув лехаш, цу балхага кийчлуш, дика ха йоаккх цо. Цьхан шера иллеш даьхачул тьехьагьла, из сцена тла воал халхарча санна. Цу хана цо дакьа лоацаш хиннача халхарех дар «Кагирхой халхар», «Джигитий халхар», «Говрбаьреш», лоацца аьлча, дерригача халхарашта юкье го йиш яр вай мехкахо.

Цигара из дьавода Казахстан иллеи халхареи пачахьалкхен ансамбле. Казахий а татрий а халха-

раш дора цо ший новкъосташца, хьаьта лезгинка халхавувлаш из цьагь мара саг вацар. Алма-Ате шин шера болх бийя, 1964-ча шера цьавоагьла зламига саг. Тьаккха эскаре гьулакх де вода. Цу хана цига дика да яьккха езар. Кхач шера ракеташ миштай тохкача полигоне гьулакх дир. Цигарча тема ансамбла кулгал деш хилар, ше мел яьккхача хана. Инарал-лейтенант хьаким а волаш, 75 саг чувоагьлаца ансамбла керте лаьттар из. 1967-ча шера эскарера цьавоагьла Мухьмад. Дуккхача къамий халхараш Юмадь, уж де ховш вар из цу хана. Дьахо хьехархо санна къаьхьегам вола-лу, Наьсерерча кхален культуран цьагьла. Цул совгьла, цу хана Тбилисера хореографически училище яьккха а вар из заочно. Кхач шера деша дийзар цига. Иштта дуккхача шерашка ше Юаьв поалхам юххера накъайоал цунна гьалгьай ансамбль хьаеш, цох цьи тиллар «Асса» аьнна. Наьсархой каст-каста хулар, республика араьхарча концертка дакьа лоацаш. Масала, «Тха адрес Советски Союз» яхача Останкинерча телестуде кийчьеча перадачанна юкье дакьа лаьцар цар, съездий Дворца концерт юкье хилар. Юхерча республикашка, Пятигорске, Сочи, Ростове, Ставрополе ихар дуккхаза.

1977 шера ансамбла кулгалхочунна лу «РСФСР культуран заслуженни болхло» яха цьи. Карарча хана воацаш ва Мухьмад, бакьда цох бола хоза дагалоацам даимленна бисаб.

Ашараш

Со ишколе болх беш вола дукха ха я. Хьехархочоа къаьстта тоам хул, геттара хоза, цьена, гьалатах хьама доацаш дола дешархочун йоазув бьаргадайча. Цу тайпара тоам хилар сона, Къоастой Микаила ашарашка ладувгьлаш а. Шийна мархьабоаллача пандара дозал вьалла хоалуцар цунна. Дайга лелар лакаш тьагьолла цун пьелгаш. Хьеьла, цьена шовда санна, шийца совлен хьама доацаш бола цьена мукьам бар цо пандара кер чура боахаш хиннар. Юха а юха а цунга ладувгьла догдоагьлар. Дукха ха йолаш санна, хетар сона цу тайпара говзанча гучаваларга айса сагувса. Мукьамца товш яр илле оаз а. Ха дьа мел йода из вовза, цунах ма хулла дукхагьла ха ловра сона: мичара ва, малагьла дешараш дийшад, хьангара Юмаьий из тамашийна говзал.

Микаил ваьв 1967 шера Аьлтий-Юрта, Къоастой Османа Або-Муслимеи Албох-

Деррига дуне - цхьан майдан тла

Палгйайче - кагирхой фестивала доакъашхо

Гаьнаькъан Мартина

Боккхача аьттонца чакхьялар, дерригача дунен кагирхой чулоацаш йола укх шерара фестиваль. 10 эзар совгIа болча Россее бахархоша дакIа лоацаш моттиг яр из. Цхьаццаболча кагирхоша шоай каьхаташ гуйран хьалхарча бетта чуннадар, дIаязбеш бола болх хIетта дIаболабеча хана. Шоай аьттув баргболга ховрий-хьогI царна цу хана?! Хацар!

ХIара ди, шоай аьттув баларга сатувсац, дIахьора цар; хIаьта ВФМ оагIонгара аьттув баьннилга хайташ дола каьхат кхачча, чекка шоай накIа кхухьа тIормигаш кийчде эттар. Россее эггара йоккхагIа йола курорта шахьар лоархIаш йолча Сочи 189 мехкара 20 эзар совгIа саг тIаййцар.

Ма хетта ха дIаяхьа, кIахьегача, кердача уйлашга никь баккха лархIа бар гулбенна кагирхой. Дерригача дунен фестивала шоралах дувца этгача, математика ховш хиларо, нийса уйла яро дика гIо ду вайна. Цхьан кIира тайп-тайпарча майдаш тIа дIайихьар 600 совгIа кхетаче, цхьан сахьата 20 керда лерхIар кхоллаш, боккха болх бар цига дIахьош хиннар.

Вай мехкара цига дакIа лоацаш хиннараш 54 саг вар. Массахана санна, арабовлалехь, вай мехкара сийрда курткаш дIайийкIар царна. Вай мохк белгалбеш бола гIирс тIабувха кагирхой хоалуш бар Берса-Юртгача, Белореченскерча, Туапсерча станцешка. 20 сахьата никь беш, дукха керда уйлаш, лерхIараш йодир кагирхоша. ЦIермашинаца баха ловш хиннарашга хийтгача беса, дIадодаш дар деррига. ЦIермашин мел соцаца хана, кIамаан халхар деш, массане тIораш дегташ, йокхьяр уж. Сочи кхачачул тIехьагIа ПЦР – тестировани яха болх бар царга хьажаш. Цох чакхбаьнначул тIехьагIа мара, ВФМ программанна дIагIакхача бокIо яланзар царна.

Хьалхарча аргIагIа де дезараш чакхдаьлча, «Альфа Сириус» яхача хьаьший цIагIа дIанийсбелар вай мехкахой. Массехк ди хьалхагIа йокхачар беркате хилар. Довза дезараш, чакхвала везараш кIезига дацар цига. ДакIа лоацарашга кIоа-стабаь бола гIирси бейджаш хьаекIаш дIадахар ши ди. Тхо цига мишга тIаййцар ха ловш хургба дуккхабараш... ТIаэцар чIоагIа хоза хилар! ЧуIеш йола моттигаш цIена, догьэтгача хана хьаэца йиш йолаш тайп-тайпара даараш, мах боацаш такешца дIа-хьа аха йиш хилар – уж шедар хьаьший гIулакха кийчдаьдар.

Цул совгIа, гIа мел баьккхача хьона новкIостал де кийча болаш гIо деш лелараш бар. Из йоккха кхетаче дIахьош, ерригача шахьара бахархой вахара хьал цхьан юкIа хувца дезаш

хилар, бакIа царна эшам хила йиш йоацача тайпара хьаотгача гIулакх дар из. Укх бетта 1-ча денгара 7-ча денга кхаччалца дIахьош хинна «Сириус» яхача дозон тIара болх 15 майда дIалоацаш хилар: «Россе дог» яха майда, «Арт. КIонал» яха кIамашга юкIера мах бара моттиг, «Нийсхо» яха конгрессхолл, «Москва» оала кампус, «Сочи автодром», «Аьттон бульвар», «Культуран, спорта парк», «Дерригача дунен барта ловзараш» яха спорта майда, «ТIахьехам» яха кагирхой цIа, «Кхоанарча вахара академи», Лев Яшина цIерах йола керттIера стадион, «Ямал» яха кампус, КIамашга юкIера ВФМ аэропорт.

Кхоачашде дезаш хиннараш дукха долаш, кIаьдбалар хоалуш дале а, 15-гара 40 эзарга кхоачаш гIа боаккхаш никь бора кагирхоша. Кадай лелача кIонабарий доага бIаргаш зийча хеталора, берригача боккхача мехкара эггара кадайгIа, лакхагIа лерхIамаш дола кагирхой гулбеннаб-кх укхза, аьнна. Кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон кагирхошта юкIера цхьоагIо, барт чIоагIбеча оагIон болхло волча ХантIгананькъан Заьлмахас оалачун тIехьа йолаш, ший гIулакх дIахьош яр вай мехкара тоаба. Итт дийнахьа вайцигарча тоабанна кулгалдар тIадиладар цунна. Боккха болх бар цо цу юкIа дIабихьар. «Дунен кагирхой фестивале гIалгIай мехкара викалашга хьалхалаттар доккха, лоархIаме декхар дар! Кхьийолча моттигашга хьалхашка сай мохк дIабовзийтарал совгIа, кагирхошта юкIера буьзам хотташ болх дIабахьа безаш вар со. Цу юкIе чудоагIараш дукха дар... КIамашга юкIерча майдан тIа вай мехка хIама лакхе, кагирхошта юкIе буьзам, барт чIоагIбе тхоай аьттув баьннаб аьнна хет сонна», - дийцар Заьлмахас.

«ВФМ-2024» хьаеллара кхетаче шозза хилар дар тамашийна. Мишга хила йиш я аьнна хет

иштга хIама?.. 10 эзар саг мара чухошаш яцар цигара стадион, цудухьа, из болх дIахьош хиннараша шин денна бийкIар доакIашхой. Кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон болхлочо Хьулахой Ахьмада яхачо, вай мехкара, Гуржий мехкара кхачча викалашга этгара доккхагIа совгIат хиннар дар, вай Мехкадаьцара Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлацара, дерригача дунен кагирхой фестивала комитетта кулгалхочунцара ЛордкIипанидзе Дмитрецара, вай республикерча культуран гIулакхех йолча Министерствонна хьалхалатгача Лаьннананькъан Залинайцара вIашагIкхетар. Кагирхой хьаьший кхетаче хоза, безаме дIаяхар. Гуржий мехкахи шин меттала илли олаш, дIайолайр кхетаче.

Вай Мехкадас ший кIамаьла юкIе дийцар, шин кIамаан юкIе тхьовра денз хьабоагIача буьз-мах, исторех. Россена, Гуржий мехка юкIера гIулакх тоадара тIехьа йола лард яр из кхетаче, Мехкадас белгалдаьчох, хIаьта ПалгIай Республика из буьзам тоабара, шербара оагIув хьаллоацаш хургья. Шолже-Тбилиси яха рейс вайцига хьаелларах долча хаттарашга хьаьдда жоп делар вай Мехкадас, иштга дийцар тайп-тайпара культуран кхетаченаш цхьана дIакхьаьрах, «Тхьаба-Ерд» яхача моттигача лаьца. Безамеца кIамаьлаца дIаяхар из кхетаче, вай мехкахоша Гуржий мехкара викалашга совгIаташ луш. Цу тIа хаданзар из гIулакх... ШоллагIча дийнахьа «La Luna» яхача ресторане кийчдаьча истола гонахьа дикагIа дIа-хьа байзар шин кIамаан кагирхой. 4-ча дийнахьа дIайихьача кхетачен юкIе кагирхошта дайзар тайп-тайпарча кIамий Иадаташ, культура, истори. Кагирхой болабалар дIадихьар цу дийнахьа. ВФМ аэропортера болабелна «Россе дог» яхача дозонга кхаччалца, никь бир кагирхоша.

Вайцигарча тоабо лархIа цу гIулакха байракх, гIирс, иштга кхьийола хIамаш кийчьяьр.

ПалгIай кIамаан гимн олаш, дог ураьтга болаш, дIабихьар цар из никь. Лакхе вай ма аллара, ВФМ керттIера декхар - кIамашга юкIера цхьоагIо, барт хьаллацар. ВIаший буьзам чIоагIбара тIехьа, Малхбоалерча АфрикIера баькхача викалашга кхетаче дIайихьар вайцигарча тоабо. Танзанера кхачча хьаьшашца цхьана мук деш хилар уж. Цу кIаьнарча кIамаан исторех, культурах, Иадатех дукха хIамаш дайзар царна. Дерригача дунен фестивало чулаьцараш дукха дар – дешарца дувзадена лехамаш, викторинаш, кхетама боарам гойташ дола ловзараш, спорта кхетаченаш, аттракционаш, иштга кхьыдараш а. Шедар доьзачам болаш, цу ерригача моттигашка кхача гIертIар хIаравар.

100% кхоачаш болх дIабихьар ала йиш йолаш ба вайцигара баха викалаш. Пайдане, беркате хургдар цигара хьаэца, Юмаде гIертIар хIаравар. Масала, Йовлой Джамбулата, Элтамарананькъан Залина кIамаьл дир Каннски фестивале котало яьккхача Серберча режиссIераца Кустурица Эмираца. Цу воккхача кхоллама болхлочо дийцар, ше хьабенача накIаьх, аьттув ца болаш дисарех, кхоачашде низ хиннарех. ЛадувIарашга дукха кердадараш дайзар театра, кинон вахарера. Калининградерча кагирхой политиках йолча министерствонна кулгал деча Мусевич Аннайца кIамаьл хилар вай мехкахой. Россее МИДа Калининградерча викала Калькуте Александра «Сердало» газета эггара тIехьара номер елар вай мехкахоша. Цу дийнахьа, ерригача Россее паччахьалкхен кинематографе института болхлоша бийха, бе-беча лоне говзал гойташ хилар вай мехкарий.

«Нейротейтр: Са фестивала галактика» яхача оагIонцара болх гойташ хилар Соколов Станислави Ярменко Еленаи. Дунен хIама кхьча тайпара го аьттув белар цар, дакIа лоацаш хиннарашга. «Ретрокинон», «Нейрокинон» керттIера турпалаш хилар вай мехкаре, вIалла шо-

ашта ца дайза кердадараш доьзаш. ДоакIашхой лерхIамаш эргаш дале а, берригаш цхьана кердадар, говзадар доьза ловш бар уж. Туркий актIер волча Озчивит Буракаца дикка кIамаьл хоттаденна ха яьккхар вай мехкара видеографа ЦIечой Хизара. Гаьнара венача туркий хьаьшо дийцар шоай киноцара говзал сенах лагт, ерригача Европа шоай балхаш дезадалара бахьан малагIа да...

ТIема-промышлени комиссе президента хьалхара гIонча волча Медведев Дмитреца хиннача кхетачено дукха хIама сомдаьккхар, вай кIонабарий дегашка. Иштга Лебедева Татьянайца хинна олимпийский зарядка, Путиных шолла вича санна тара вола саг вовзар, ПАО «Сбербанк» хьалхалатгача Греф Германа лекци, «Комсомольски бакIдар» яхача газета куц кхоллар, «Коталон волонтераш» яхача хIарман моттигагара ветеранашка яздаь каьхаташ, тIах Чебурашка хьаяра говзал, иштга кхьыдараш а дукха дайзар фестивала доакIашхошга. Курорта цхьан шахьаре гулбеннабар, лакхе ма аллара, 189 мехкара викалаш. ПалгIай паччахьалкхен 100 шу дизарца, из даькIалаьвцаш кIамаьл дIаязде эггара дикагIа йола моттиг хилар цох. Нилхо Султана туркашкIара, китаяцашкара, монголашкара, туркменашкара мохк даькIала буьвцаш дола кIамаьл дIаяздир. Ахкан шоллагIча бетта бIаргагургья вай мехкахошга кийча ролик.

Тайп-тайпарча балхашга тIехьа дикка гаьнабаьнна, говзал Юмаьв нах вIашагIтехабар дерригача дунен фестивале. Цига даьккхача итт дено дукха хIама дитар хIаране дег чу, уйлашка. Кхь цIаькхача из тайпара доккха вIашагIкхетар Россее маца хургда сагага оалалургдац, бакIа тешшаме да цаI - дерригача дунен Сочерча фестивале дакIа лоацаш хиннарашга, цига йиша ха йицIургьяц хана йIоахала!

Галгайчен 150 совга хоржамий комиссештеи хоржамий доакшоштеи ток лоаттайир «Россеташа»

Алов Муса

Россе президент хоржаш, 2024 шера тушолла бетта 15-ча денгара 17-ча денга кхаччалца, «Россетий» тоабо влашагбеллабар, ден-бус гирсаца дувзадена кхоачамбоацараш нийслургдаоацаш, глэхьожам болх, технологически оала сатем эттабар цу дакь тла. Цох дийцар Генеральни директора гончас-компане кертерча инженера Ляпунов Евгене, сердала комплекса лаьрххла йолча штаба филиалаца, цунна чуйоагаш йолча балха моттигашца кхетаче длахьош.

142 хоржамий доакшош, ийс доазон тлара хоржамий комиссеш Галгайчен «Россетий» тоабан низашца лалашгеш яр.

Хьалххе а эша кхоачам

баббар, цу юкье хоржамий доакшошта а комиссешта а сердал яла езаш йолча 250 электросетий гишлошка хьежабар. Болхлошта юкье ялхазза кийчонга хьежабар. Иштта моттигашта, болх-

лошта юкье кхерамзлен лалашо яьяр.

Нагахьа санна аварийно-меттаоттадара болх длабахьа безаш хуле а, аьнна, кийчар 17 тоаба, уж вар 74 саг, 21 техника.

Доал деча администрацешца цхьана, хоржамий дакьшошта эшаш хуле а аьнна, 114 тлехьара тла ток лоаттаергийола гирсаш оттадаьдар, дла-юха лела йиш йолаш яр ворхл РИСЭ.

Дагадоацача хатарех нах лораве дагахьа, рейд длайихьар Наьсаре

Барахой Муслим

Шахьара администраце ГО, ЧС оагюний болхлоь, ОНДПР кхьаьегамхой, ВДПО, Наь-

сарерча газпрома болхлоь юкье болаш; рейд длаяхьа арабаьлар наьсархой.

Бахархошка цар дийцар, га-

зацарча кхерамзлен хьалах. Из хоам «Сердало» газетага бир шахьара администраце зарбан болх лелабераша. «Газаца лораде дезараш

белгалдеш дола каьхаташ дладийкьар Юбилейни оалача моттиге бахача наха», - йоах тхогарча хоамо.

90% бахархоша белгалдечох, нувхаш длаяхара гулакх эггара лоархлამечарех да

Султиганькьан Йоакьап

Балха моттигашта, бахархошта хьалхашка лоархлამеча гулакхех цаг хинна длаэттад, ханнахьа нувхаш длакхьар. 100 сагаца кьамаьл деш, оаха длабихьача хоаттама балхо хьаьбекхар из.

«Юрташка, шахьарашка нах дукхагла хулаш латт; хлара денна тикашкара, базар тлара цхьацца хлამаш ийю вай, тюрмеш дизаа. Деррига цхьалхадаккхача, боккха гув нувхаш, кюпилгаш юс царех. Нувхаш сихагла ший цлаглар даараяха герт хларавар. Вай теркалду, нувхаш дакхувса бакаш шой ханнахьа дла ца кхайсача, деррига гонахьара доазув блехдеш, нувхаш дла-хьа яржилга», - дийцар Наьсарерча цхьан вахархочо.

70% бахархоша яхачох, наха

каст-каста хьалхадаха деза, нувхаш кьоастам беш дакхувсара гулакх. 65% наха белгалдир,

гонахьара лалам, хиш, хьунаш царна зе деш йолча нувхех лораяр вайх хларане декхар долга.

Массане аьлар, кхьач-кхьача нувхаш йоаржаерашта гюд дедта деза, аьнна.

Паркера лаьтташ докк яха кьамаьл бух боацаш долга, хоам бир МагIалбика администраце

ГIазданаькьан Ахьмад

МагIалбикерча Серго цIерах йолча паркера лаьтташ дIа-хьа доккаш латт, яхаш, интернета оагIонашка даьржа лела кьамаьл бух боацаш долга дийцар шахьара администраце болхлоша. Парке тахан балхаш дIахьош латта доазув цхьан шера аренда дIаденна да, тир хургIолаш я цига, администраце белгалдаьчох.

«Iадсаькх дедташ йола тир хьаелларгья шахьаре. Iадсаькх дедтар вай даьша леладаь хIама да, тахан вайна юкье даьржача дика хургда аьнна хет.

Цу хIаман тIагIолла чIоагIьяь аренда я из Iалбаканаькьан Розайца - из проект кхоачашьеш йоаллачунца», - дийцар шахьара хьакимаша «Сердало» газетага.

ГIалгай мехка чакхбаьлар акха хьайбаш, оалхазараш дIаяздара болх

Козой Мадина

Республикан Iалама Министерствос чакхбаьккхар Iан замак, акха хьайбаш, оалхазараш мел да хара, уж дIаяздара дIахьош бола болх, яхаш, хоам бир боахама зарбан болх лелабераша.

Из болх дIахьу лоа дилла ха эттачул тIехьагIа, цо таро лай тIагIолла лелача хьайбай лар яккха. Цу тайпара болх дIахьош, хьун чарахьаша шин бетта 109 наькьа лар яккхар хьун доакьошка.

«Чаккхе еш бола болх йистебаргба, тушолла бетта 25 денга кхоачаш. Цу балхах хьахиннар дIадохийтаргда Федеральни чарахий боахама центре.

Цу чаккхенга хьежжа, хьун таронаш лораяра бола никь дIахо дIахьоргба», - аьлар ГIалгайчен Iалам лорадераша.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный аттестат №00624002603481, выданный СОШ №2 с. п. Сурхахи в 2017 г. на имя Албогачиева Ислама Мухамедовича, считать недействительным.

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общенациональная газета «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60.

Тел.: 8 (8734) 77-11-84

Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 20 марта 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ №1435 Тираж: 2000 экз.

Спортивни программиванех йола яхь д'аяхья лерх'И вай мехка

Г'азданаькъан Ахьмад

Г'алг'ай паччахьалкхен университетте, укх денонка д'аяхья лерх'И спортивни программиванех йола чемпионат. Студенташта, хьехархошта, иштта программивани езаш болча мехка бахархошта совг'ат хургда цу г'улакхак.

«Шин даькьах латташ хургда чемпионат. Хьалхара даька 20-ча дийнахья онлайн г'олла д'ахьоргда, шоллаг'Идар, яхьаш чулоацаш, 23-ча дийнахья д'адахья лерх'И.

«Алгоритмични программивани» яхача оаг'онца, хала лоарх'Иаш дола декхараш кхоачашдеш йолча яхьашка даька лоацаш хургда чемпионата доакьашхой», - дийцар «Сердало» газетага университетте. Цу оаг'онцара шоай нач'ал, кхетам сомабаккха ловш мел бола бахархой ба, чемпионате даька лаца йиш йолаш. Республикере спортивни программиванех йола федераци я цу г'улакха хьалхалаттар.

Яхь д'аяхьяра керттера декхар - IT индустрие эггара толашаг'И лоарх'Иаш болча оаг'онна ма хулла дукхаг'И кагирхой т'аозар.

Г'алг'айче даька лоацаш я, Къилбаседа Хирийче д'ахьоча спортивни яхьашка

Г'аьгенаькъан Марина

Г'алг'ай Республикан кагирхой политиках, туризмах йолча Министерствос даька лоац Къилбаседа Хирийче д'ахьоча спортивни яхьашка, уж хетаяь РФ президентта хоржамашта, яхаш, дийцар «Сердало» газетага кагирхой викалаша.

«Къилбаседа Хирийче бехарах, цу кхетаче бахар Селий, Г'абартой-Балкхарой, Г'алг'ай, Нохчий республикашкара тайп-тайпарча боахамий болхлой.

Вай мехкара цига хьоашалг'И баха хилар кагирхой керттерча цъанкхетара болхлой, цар хьабахья никъ бувзабенна ба наркоманеца,

экстремизмаца к'овсам латтабарца, кагирхой хьашташ кхоачашдарца, Даьхе езараш лертг'И кхетарца», - аьлар кепайоазон хоамо.

Вай Г'алг'айче дика дег'айоаг'Иаш я вахара программаш, уж т'аерзаяь я вахаре нийслу зуламаш юхатохара бола болх кагирхошта юкье д'абахьяра. 20 совг'Иа проект я

тахан кхоачашг'еш кагирхошта лаьрх'Иа, каст-каста хьахолл вахарца дувзаденна гойтамаш. Спорта даькь т'а доахаш долча толамаша г'аддуг вай тахан. Кастлуш, цу тайпара яхьаш д'аяхья лерх'И «Авангард» яхача т'ема кийчон центре», - аьлар патриотически кхетам балара отдела кулгалхочо Хьулахой Ахьмада.

Шолжа-Шахьарера Дьякова ц'ерах йола стадион тоаергья

Султиганаькъан Йоакъап

Г'алг'ай паччахьалкхен 100 шу дизарга кийчо еш, Шолжа-Шахьарера Дьякова ц'ерах йола стадион тоае лерх'И. Из хоам «Сердало» газетага бир республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Тайп-тайпара кхетаченаш д'акхухьаш, нах в'ашаг'Ибетталуш йола Дьякова ц'ерах стадион, моллаг'Иа ц'ай д'адахья йиш йолаш, лакхача боараме тоаяь латташ, хила еза. Укхазе вай д'адихар Россех д'акхийтта 250 шу дизара ц'ай, республикан 30 шу дизар, иштта кх'ийола кхетаченаш», - аьлар вай Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Г'аьлас, цу моттига хьожаш.

Мехка кулгалхочо белгалдир, цу г'улакха бехтокхаме барашта хьалхашка ювчача моттига куц тоаде, парг'Иатта, цъаккха кхерам боацаш, ц'ай д'адахья йиш хургийола болх бе безаш декхар латтилга.

Укх шера вай дездер паччахьалкхен 100 шу дизар хиларга хьежжа, из моттиг дикаг'Иа хургийолча тайпара тоаяра теркалде деза наха оалар, царна хетар. «Шедар лакхача борам т'а хила деза!» - белгалдаьккхар цо.

Ессентукерча яхьашка, котало яьккхар вай гимнаста

Г'аьгенаькъан Марина

Котало яхьаш, ц'акхачар вай к'она гимнаст. Ессентуке д'айихьача спортивни гимнастиках йолча яхьашка дото майдилг'И яьккхар цо. Из хоам «Сердало» газетага бир республикере спорта г'улаккхех йолча министерстве.

«Хьалхарча кагирхой даькьах дика чакхваларах, дотув даьккхар Йовлой Аслана. Гимнастиках йолча академе тренера Б'арахой Г'аддал-Малика кийчваь гимнаст ва Аслан», - йоах тхогарча хоамо.

Россерча 15 моттигера т'авенача дикаг'Иа волча 200 спортсмена юкье белгалвалар вай мехкахо. СССР спорта воккха говзанч хиннача Назаров Владимира хетаяь яр укх бетта юкье Ессентуке д'айихья уж яхьаш.

